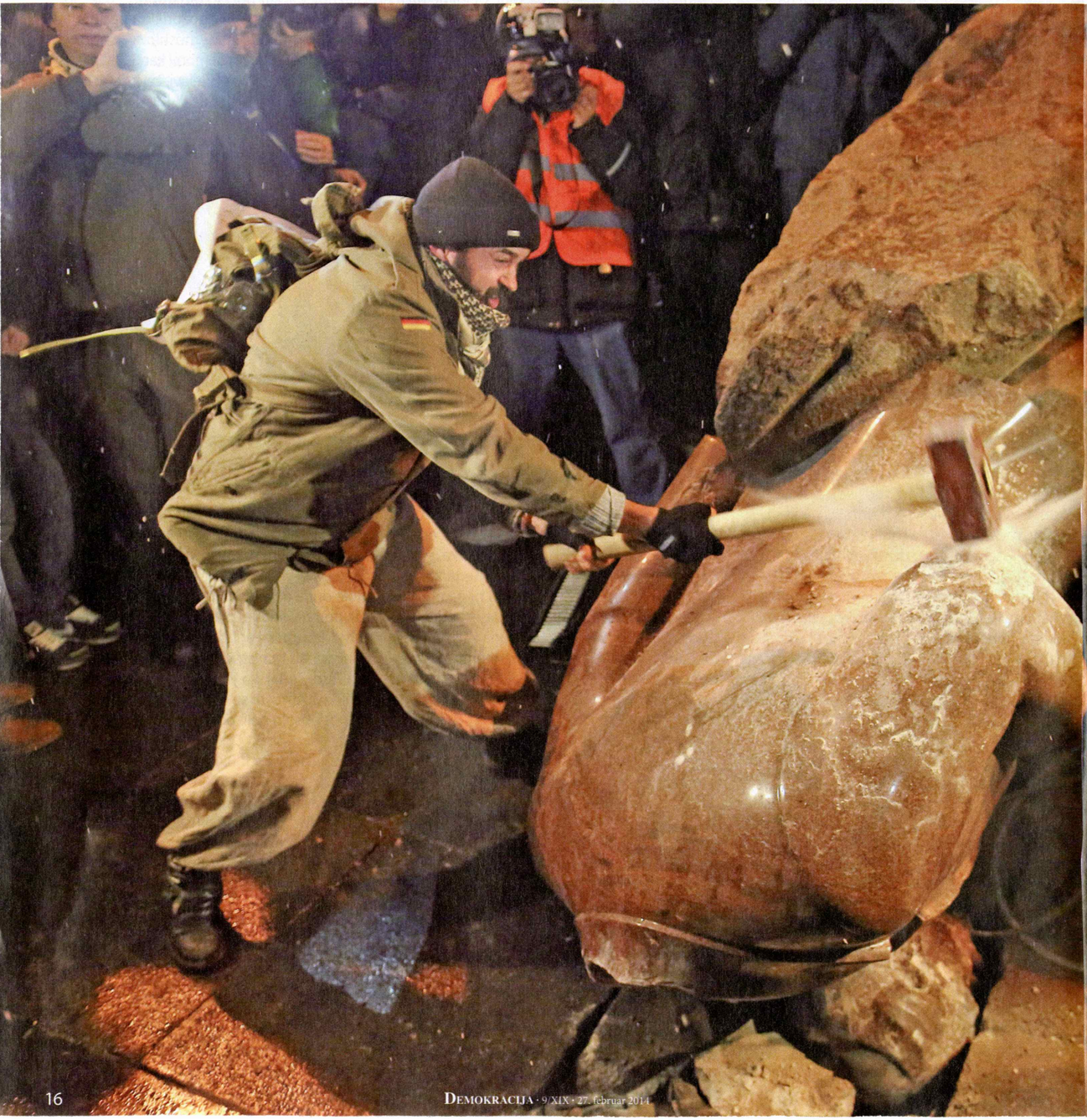
Pomladni val iz Ukrajine

Gašper Blažič, foto: Reuters, Matic Štojs, Gregor Pohleven

Ali se v Ukrajini ponavlja scenarij, ki se je pred petindvajsetimi leti zgodil v Romuniji? Leta 1989 so namreč Romuni strmoglavili režim, ki ga je poosebljal komunistični diktator Nicolae Ceauşescu, in diktatorja ustrelili.

Kot je znano, je obračun s Ceauşescujevim režimom ujel »na levi nogi« tudi slovenske komuniste, ki so prav v tistem času imeli prelomen kongres, na katerem so razglasili svojo domnevno proevropsko usmerjenost (geslo »Evropa zdaj«), »sestop z oblasti« ter privolitev v večstrankarski sistem, saj so istega leta nastale številne stranke. Mnogi komunisti so se namreč bali, da bo tudi v Sloveniji in drugod po tedanji Jugoslaviji prišlo do maščevanja in povračilnih ukrepov. Vendar se to ni zgodilo, dediči totalitarne preteklosti pa so že kmalu začeli dvigovati glave.

Repriza oranžne revolucije

Po skoraj desetletju se je tudi v Ukrajini ponovil protestni val, znan iz časa t. i. oranžne revolucije. Po razpadu Sovjetske zveze je namreč Ukrajino najprej vodil Leonid Kravčuk, za njim pa Leonid Kučma. Leta 2004 so bile predsedniške volitve, na katerih je kandidiral Viktor Juščenko, vendar so za zmagovalca razglasili njegovega tekmeca Viktorja Janukoviča, Juščenko pa je bil celo tarča poskusa zastrupitve z dioksinom. Janukovič je bil pred tem ukrajinski premier s podporo prejšnjega predsednika Leonida Kučme, njegov vzpon pa so preprečili prav Juščenkovi privrženci, ki so podvomili o poštenosti volitev. Zaradi njihovih oranžnih oblačil je revolucija dobila naziv »oranžna«. Protestniki so dosegli uradno razveljavitev izidov drugega kroga predsedniških volitev, ukrajinsko vrhovno sodišče pa je razpisalo nove volitve, ki so potekale pod strogim nadzorom domačih in tujih opazovalcev. V ponovljenih volitvah 26. decembra 2004 je zmagal Juščenko z 52 odstotki glasov, Janukovič jih je prejel 44. Z inavguracijo novega predsednika Juščenka 24. januarja 2005 v Kijevu se je oranžna revolucija končala, premierka pa je nato za kratek čas postala politično najbolj izpostavljena predstavnica opozicije Julija Timošenko. V času do naslednjih predsedniških volitev leta 2010, ko sta se spet pomerila Juščenko in Janukovič, le da je tedaj zmagal slednji, se je zamenjalo kar nekaj vlad. Po začetni reformistični politiki Timošenkove je sledilo nesoglasje s stranko, ki jo je vodil Juščenko, a Timošenkova se je znova vrnila na oblast leta ▶

Foto: wikipedia.org

Viktor Janukovič uživa podporo Rusije, iz Ukrajine pa so ga tako rekoč izgnali. Očitno ga podpirajo tudi slovenski postkomunisti.

> Čas, ko bodo tudi v Sloveniji padli tako »rdeči« spomeniki kot paradržavne strukture, se vse bolj bliža.

Spomeniki boljševističnega voditelja Lenina padajo praktično po vsej Ukrajini, kar predstavlja simbolni prelom z vladanjem postkomunistične oligarhije.

Julija Timošenko je bila minuli konec tedna izpuščena iz zapora in je nagovorila ljudi na kijevskem Trgu Majdan. Njeno izpustitev so pozdravili tudi v EU.

▶ 2007, potem ko je vlado že vodil Janukovič. Leta 2010 je Janukovič zmagal na predsedniških volitvah, Timošenkova pa je morala oditi s premierskega položaja. Nasledil jo je Mikola Azarov, naklonjen Janukoviču. Slednji je nadaljeval avtoritarno in prorusko politiko, ki jo je zastavil že Leonid Kučma (Timošenkova je bila aktivna že v boju proti Kučmi). Konec leta 2011 je bila Timošenkova obsojena na sedem let zapora zaradi domnevnih nepravilnosti pri sporazumu v zvezi z zemeljskim plinom. Obsodba Timošenkove je naletela na veliko neodobravanje Evropske unije, saj so mnogi podvomili o poštenosti sojenja. Ukrajina pa je medtem drsela v kaos in revščino, vse bolj se je povečeval tudi pritisk na privržence opozicije. Kot so nam povedali Ukrajinci, ki so pred nekaj tedni demonstrirali pred ukrajinskim veleposlaništvom v Ljubljani, so začeli v Ukrajini ugrabljati in pretepati vse več ljudi, ugrabljali naj bi jih celo v bolnišnicah. Sodu je namreč izbilo dno, ko je proti koncu minulega leta Janukovič odklonil podpis pridružitvenega sporazuma z EU. Začeli so se protesti, ukrajinski proevropsko usmerjeni opoziciji, ki jo vodi Arsenij Jacenjuk, pa se je pridružil tudi boksarski prvak Vitalij Kličko. Protesti po vsej državi so se sredi februarja sprevrgli v oborožen spopad, ki je terjal številne smrtne žrtve (samo v prejšnjem tednu skoraj sto mrtvih), na delu pa so bili tudi ostrostrelci, ki jih je najel Janukovič. Na koncu so mu poslušnost odpovedali tudi policisti, ukrajinska vojska pa je sporočila, da ne namerava posegati v notranjo politiko. Ključni preobrat se je zgodil konec prejšnjega tedna, ko so protestniki zavzeli kijevski Trg Majdan, kjer so še nedavno potekali spopadi, trg pa je bil že pred desetletjem prizorišče oranžne revolucije. Ukrajinski parlament je medtem razrešil Janukoviča in izglasoval izpustitev Julije Timošenko iz zapora. Slednja je v soboto zvečer na Trgu Majdan nagovorila ljudstvo kar z invalidskega vozička, saj ima velike težave z zdravjem. Po nekaterih namigih bi utegnila maja, ko bodo predsedniške volitve, kandidirati za predsednico države, vodenje države pa je za zdaj prevzel predsednik parlamenta Oleksandr Turčinov. Janukovič, sedaj že nekdanji predsednik, ki si je ustvaril veliko premoženje (podobno kot severnokorejski komunistični diktator Kim Džong Un), se po vsej verjetnosti skriva v Rusiji. Če bi ga namreč dobili v roke Ukrajinci, bi se mu lahko zgodila podobna usoda kot prej omenjenemu romunskemu tiranu pred 25 leti.

Lenin v smeti! Zagotovo ukrajinski primer sproža številna ugibanja o tem, kako bi utegnil »drugi polčas oranžne revolucije« vplivati na dogajanje v Sloveniji. Mnogi analitiki opozarjajo, da je to, kar se je zgodilo v Ukrajini, dejansko šele začetek boja za demokratizacijo, saj bo obubožana Ukrajina potrebovala tudi finančno pomoč Zahoda. Sociolog dr. Matevž Tomšič opozarja, da je ukrajinski parlament, ki je še do nedavnega sekundiral Janukovičevi politiki, obrnil ploščo in avtoritarnega predsednika odstavil. Vsekakor pa je šlo pri protestih predvsem za upor proti načinu vladanja postkomunistične oligarhije, kar dokazujejo številni padli Leninovi spomeniki po vsej državi. Tomšič v kolumni na portalu Siol.net tudi opozarja, kako je ukrajinsko vrenje v Sloveniji naletelo na mešan odziv. »Medtem ko je Evropska unija – sicer ne prav zelo odločno – podprla zahteve Janukovičevih nasprotnikov, se slovenske oblasti glede tega niso opredelile. V delu politike in javnosti je bilo početje protestnikov celo deležno odkritega nasprotovanja. Zanimivo – in zelo povedno – je, da mnogi od tistih, ki so t. i. vseslovenske ljudske vstaje prikazovali kot višek demokracije, zdaj dojemajo ukrajinske proteste kot grožnjo stabilnosti ali celo kot nekakšno zahodnjaško 'imperialistično zaroto',« je kritičen Tomšič. Kot pravi kolumnist, tistim, ki odklanjajo ukrajinske proteste, očitno niso pogodu vrednote, iz katerih se ukrajinsko protestno gibanje napaja, saj pri njih ne gre za utopistično fantaziranje in še manj za nostalgijo po nekdanjem sistemu – česar je bilo na slovenskih »vstajah« vse polno. »Gre zgolj za žejo po normalnosti, po sistemu, ki bo ljudem jamčil tiste pravice in svoboščine, ki so v zahodnih družbah nekaj samoumevnega, in jim s tem omogočal, da si

Primer obsodbe Julije Timošenko je navdihnil tudi protestnike, ki so se lani poleti zbirali pred ljubljanskim sodiščem zaradi obsodbe v zadevi Patria.

krojijo življenje po svoji meri, ne pa da jim to počne vsemogočna oblast.« Po Tomšičevem mnenju Slovenija kljub bistveno večji ekonomski razvitosti in kljub vključenosti v evropski institucionalni okvir v določenih ozirih ni tako zelo drugačna od Ukrajine, saj so ideološke ostaline nekdanjega režima še vedno zelo močne, njihovo simbolno obujanje pa ima institucionalno zaslombo. »Še vedno igrajo pomembno vlogo v družbenem življenju ljudje, ki ne samo da so bili aktivni protagonisti bivšega režima, ampak so celo poveljevali njegovemu represivnemu aparatu. Ti s svojim delovanjem v gospodarsko-političnem zakulisju močno vplivajo na usodo dežele in njenih ljudi. Prehod v svet zgoraj opisane normalnosti nikakor ni zaključen,« pravi sociolog in predavatelj na Fakulteti za uporabne družbene študije in svojo kolumno sklene z ugotovitvijo, da se v primeru Ukrajine odloča o usodi evropskega projekta, če naj bi ta pomenil nekaj več od vzpostavitve skupnega gospodarskega prostora in birokratskih struktur, ki naj bi skrbele za reševanje skupnih problemov, »če naj bi torej pomenil vzpostavitev politične skupnosti, utemeljene na tistih vrednotah, ki so produkt razvoja evropske civilizacije«.

Kdaj upor v Sloveniji? Tomšičeve ugotovitve pa odpirajo tudi nekatera vprašanja glede prihodnosti Slovenije, saj gre za vzorčen primer države z nedokončano tranzicijo, kjer so se ohranile stare neformalne strukture (t. i. paradržava), s tem pa tudi nekakšen postsocialistični kastni sistem, povezan s privilegiji in »dvojno« pravno državo (prav

Protestov v Ukrajini nikakor ne moremo primerjati z vseslovenskimi vstajami, ki so se nehale, brž ko je padla Janševa vlada.

Foto: Polona Avanzo

Ni še jasno, koliko časa bo še trajala iluzija, da je glavni problem slovenske politike predsednik opozicijske Slovenske demokratske stranke Janez Janša.

v teh dneh smo lahko spremljali dve odmevni zgodbi – prva je vračilo dela nagrade nekdanjemu direktorju NLB Marjanu Kramarju, druga pa odpravnina, ki po odločitvi sodišča pripada Simoni Dimic, nekdanji vodji kabineta Boruta Pahorja v času, ko je bil premier). Vendar je tu odločujoča tudi psihologija množic; slednje se spontano ne bodo odzvale, dokler se ne bo zgodil dovolj močan povod, ki bo ljudi pognal na ulice. V Ukrajini je bil to denimo upor Janukoviča Evropski uniji, kar so mnogi razumeli kot zaostritev že tako avtoritarnega načina vladanja, ki je krepil le oligarhijo, medtem ko je večina ljudi potisnjena v revščino, vodstvene položaje pa imajo večinoma tisti, ki se naslanjajo na dediščino komunističnega režima. Prav zato so po državi padli Leninovi spomeniki. Za zdaj česa podobnega v Sloveniji ne moremo pričakovati glede na to, da tudi velik del volilnega telesa živi v iluziji, da se je Slovenija znašla v revščini in krizi zato, ker smo se odpovedali socializmu, kar z drugimi besedami pomeni, da je bila slovenska pomlad »napaka«. Zanimivo je, da so nekateri skušali proteste v Ukrajini »ugrabiti« za legitimizacijo t. i. vseslovenskih vstaj, češ da so bile slednje prav tako usmerjene proti avtoritarnim politikom (kot sta denimo Janez Janša in padli mariborski župan Franc Kangler). Res je sicer, da je bilo v Kanglerjevem primeru nekaj podobnih mehanizmov; postavitev radarjev za merjenje hitrosti je bil neposreden povod za revolt Mariborčanov, kar pa je bilo politično zlorabljeno – to se je izkazalo še zlasti po županskih volitvah, ko so se Mariborčani zavedeli, da so prišli z dežja pod kap, zato je po padcu Kanglerja in Janševe vlade molk vstajnikov še toliko zgovornejši. Še posebej pa po odločbah Geodetske uprave RS (GURS) v zvezi z odmerjanjem nepremičninskega davka, kar je sprožilo veliko ogorčenja. Naši sogovorniki pa ob tem svarijo, da bi utegnila dodatne težave povzročiti tudi morebitna blokada nadaljnjega zadolževanja, saj bi to privedlo do krize pri izplačevanju plač v javnem sektorju. Prav to pa bi bila lahko kaplja čez rob v nezadovoljstvu ljudi. Vendar bodo šli na ulice šele tedaj, ko bodo spoznali, da so že tako ali tako na dnu in da nimajo česa izgubiti. Zdaj se namreč še bojijo za službe in za dohodke, kar jih seveda odvrača od večjih aktivnosti.

Ura resnice se bliža Vendar pa je ta čas najbolj bistveno, da čim širše množice prepoznajo globlje vzroke krize, v kateri se je znašla Slovenija, in ne ostanejo samo pri parolah, kot je na primer »država je kriva«. Kriza ima namreč svoje globinske vzroke, ki so med seboj povezani, vladajoča postkomunistična elita in njena glasila pa skušajo to prekriti s tezo, da je največji problem slovenske politike predsednik opozicijske SDS Janez Janša, ki ga za potrebe propagande tu in tam postavijo v družbo s problematičnim Zoranom Jankovićem. V tedniku Demokracija že vsa leta opozarjamo na posledice nedokončane tranzicije in na vpliv postkomunističnih omrežij, zdi pa se, da širša slovenska javnost teh opozoril ni bila pripravljena vzeti resno. Napoved referenduma o arhivih se zdi morda za sedanjo krizno situacijo povsem trivialna in nepotrebna, toda brškone se prav postkomunistični botri zavedajo, da gre v primeru arhivov za njihovo politično preživetje pa tudi za preživetje njihovih naslednikov. Tudi zato poteka postopek dokončne izolacije SDS in nastanek nekakšne SZDL-jevske fronte, ki jo podpirajo predvsem tisti, ki tudi v ukrajinskem preobratu ne vidijo nič dobrega in o njem govorijo kot o projektu zloglasnih zahodnih imperialistov. Nič nenavadnega, kajti strah pred tem, da bi val ukrajinske pomladi pljusknil tudi v Slovenijo, je velik, zato poskuša postkomunistični propagandni stroj poudariti predvsem to, da gre pri ukrajinskih protestnikih za nacionalistične ekstremiste. A čas, ko bodo tudi v Sloveniji padli tako »rdeči« spomeniki kot tudi paradržavne strukture, se vse bolj bliža. D

Umrl soustanovitelj SKZ Franc Zagožen

Franc Zagožen, eden od ustanoviteljev Slovenske kmečke zveze, je bil v zadnjem desetletju bolj nasprotnik kot podpornik povezovanja pomladnih strank.

Minuli konec tedna je v javnost prišla novica, da je v 72. letu starosti po hudi bolezni umrl dr. Franc Zagožen, ki je bil ob združitvi SLS in SKD predsednik nove združene stranke (danes SLS). Zagožen, agronom in profesor na biotehniški fakulteti, je konec osemdesetih let sodeloval pri ustanavljanju Slovenske kmečke zveze, kasneje pa tudi Demosa, kjer je bil vodja Demosovega poslanskega kluba. Na prvih demokratičnih volitvah leta 1990 je bil izvoljen za poslanca, uspeh je ponovil na državnozborskih volitvah leta 1992. Leta 2000 je kot voditelj združene SLS+SKD podprl Potrčev predlog za vpis proporcionalnega volilnega sistema v ustavo, kasneje pa se je z vrha stranke umaknil, vendar se je skušal še nekajkrat aktivirati v vrhu SLS kot član izvršilnega odbora, pri čemer ni skrival antipatij do Janševe SDS, zato je tudi nasprotoval, da bi SLS vstopala v koalicijo s SDS.